

відповідності виконання і додержання підпорядкованими суб'єктами нормативно-правових приписів та застосування у випадку їх порушень відповідних організаційно-правових засобів.

Список використаних джерел

1. Олейников С. М. Методологічні основи дослідження правових форм діяльності держави. *Вісник Акад. правових наук України*. 1999. № 3 (18). С. 25–33.
2. Реформування державного управління в Україні: проблеми і перспективи / кол. авт.; наук. кер. В.В. Цветков. Київ : Оріяни, 1998. 364 с.
3. Теория юридического процесса / В. М. Горшенев, В. Г. Крупин, Ю. И. Мельников и др. / Под общ. ред. В. М. Горшенева. Харьков : Вища школа, 1985. 192 с.
4. Моргунов О. А. Контрольно-наглядові процедури у сфері організаційно-штатної роботи органів внутрішніх справ України. *Актуальні проблеми права: Теорія і практика*. 2014. № 29. С. 151–157. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/app_2014_29_25
5. Слин'ко Д. В. Юридичний процес: історія, теорія, практика : монографія. Харків : НТМТ, 2017. 415 с.
6. Миколенко О. І. Теорія адміністративного процедурного права : монографія. Харків : Бурун Книга, 2010. 336 с.

Тимченко Леонід Дмитрович,
*головний науковий співробітник відділу дослідження
міжнародної податкової конкуренції
Науково-дослідного інституту фінансової політики
Державного податкового університету,
доктор юридичних наук, професор*
Кононенко Валерій Петрович,
*професор кафедри міжнародного права
Державного податкового університету,
доктор юридичних наук*

ОСОБЛИВОСТІ ТЛУМАЧЕННЯ МІЖНАРОДНИХ УГОД ПРО УНИКНЕННЯ ПОДВІЙНОГО ОПОДАТКУВАННЯ У ЗВ'ЯЗКУ З ПІДПИСАННЯМ УКРАЇНОЮ УГОДИ ПРО АСОЦІАЦІЮ З ЄС

У важкий час російсько-білорусько-іранської агресії проти України Європейська Рада 23.06.2022 р. ухвалила рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі (далі – ЄС). З одного боку, це

важливе рішення відкриває перед Україною значні перспективи, з іншого – вимагає виконання вимог з адаптації законодавства України до права Європейського Союзу та здійснення фундаментальних реформ, спрямованих на розбудову розвинутої і сталої демократії та ринкової економіки [1]. Отримання статусу кандидата на членство в ЄС сприяє запровадженню умов для посилення економічних і торговельних відносин, які будуть вести до поступової інтеграції України до внутрішнього європейського ринку, в першу чергу шляхом трансформації національного законодавства відповідно до європейських стандартів, включаючи ті, що стосуються фінансових питань [див.: 2, с. 366–367].

Як зазначено в Постанові Верховної Ради України «Про Звернення Верховної Ради України до держав-членів Європейського Союзу та інституцій Європейського Союзу щодо підтримки надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до ЄС» від 19.06.2022 р., надання Україні статусу кандидата та подальша інтеграція до ЄС стане важливим кроком для побудови мирної та процвітаючої Європи [3]. Але прискорений рух убік ЄС несе і відповідні загрози: територія Співтовариства є конкурентною зоною, в якій правила конкуренції охоплюють всі сектори економіки, поряд з якими існують окремі спеціальні моделі їх застосування по відношенню до певних секторів [4, с. 10]. Як зазначає Ерік Тодер, у світі постійно відбувається конкурентна боротьба за такі об'єкти, як пропозиція робочої сили, фінансовий та матеріальний капітал, нематеріальні активи, податкові надходження, природні ресурси. Дані об'єкти є базою для підвищення рівня життя населення. В конкурентній боротьбі за такі важливі дефіцитні об'єкти сучасна політика оподаткування виступає ефективним інструментом отримання переваг над іншими країнами [див.: 5].

У той же час, ЄС намагається втримати баланс шляхом встановлення такого співвідношення конкурентних переваг та антиконкурентних наслідків [4, с. 273], який унеможливував би конфліктні ситуації. Як зазначено в ст. 7 Угоди про асоціацію, сторони повинні поглиблювати свій діалог і співробітництво та сприяти поступовій конвергенції у сфері зовнішньої та безпекової політики, у тому числі Спільної політики безпеки і оборони (СПБО), а також розглядати питання недопущення конфліктів [6], зокрема і в галузі економіки, чутливою сферою якої є міжнародно-правові аспекти оподаткування. Тим більше, що розширення європейського інтеграційного утворення на Схід не створило передумов для поступу у розвитку податкової гармонізації. З'явилися нові перешкоди на шляху формування наднаціональної законодавчої бази щодо зближення податкових механізмів у ЄС – значні відмінності у рівнях економічного розвитку та розвитку ринкової інфраструктури його «старих» і «нових» учасників [7, с. 21–22].

Процеси глобалізації підвищують міжнародну мобільність факторів виробництва та збільшують чутливість інвестицій і бізнесу до оподаткування. Неузгоджені дії держав при встановленні податків, визначення їх складу, структури, механізму справляння на своїй території призводить до виникнення відмінностей між країнами у рівні податкового навантаження.

Послаблюючи податкове законодавство, уряди країн намагаються привабити іноземні інвестиції та разом з тим перешкоджають відтоку податкової бази за кордон, в результаті чого виникає конкуренція між державами у сфері оподаткування.

У широкому розумінні міжнародна податкова конкуренція розуміється як неузгоджене встановлення податків окремою державою, використання низьких податкових ставок, зменшення податкового навантаження з метою підвищення конкурентоспроможності національного бізнесу, збільшення ділової активності в державі та залучення до неї іноземних інвестицій та приваблення мобільних податкових баз [8, с. 97–98]. Можливо тому в ч. 2 ст. 127 Угоди про асоціацію зазначено, що, кожна Сторона докладатиме необхідних зусиль для забезпечення впровадження міжнародних стандартів регулювання та нагляду у сфері фінансових послуг та для боротьби з ухиленням від сплати податків на всій її території [6].

Поштовхом для активнішого формування наднаціональної законодавчої бази стосовно уніфікації податкових механізмів учасників євроінтеграції стало завершення формування єдиного внутрішнього ринку. З метою усунення багаторазового оподаткування була прийнята низка податкових норм, а у 1990 р. – ухвалена Конвенція про уникнення подвійного оподаткування у зв'язку з коригуванням прибутків пов'язаних осіб, яка регламентувала механізми уникнення подвійного оподаткування та полегшила пошук взаємоприйнятних рішень спірних питань, котрі виникають між податковими органами країн ЄС [7, с. 14].

Проблема уникнення подвійного оподаткування є важливою для України з огляду на її прагнення інтегруватись до ЄС. Як зазначено в Рекомендаціях з реалізації Плану дій BEPS (мінімальні стандарти) Міністерства фінансів України, усунення можливостей для міжнародного ухилення від сплати податків та уникнення оподаткування, а також ефективне та дієве запобігання подвійному оподаткуванню є важливими для розбудови міжнародної податкової системи, що підтримує економічне зростання [9]. План дій BEPS (BEPS – від англ. «Base Erosion and Profit Shifting») – це міжнародний проект Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та країн G20 з розробки заходів протидії розмиванню бази оподаткування та виведенню прибутку з-під оподаткування [10]. Податкові конвенції є офіційними угодами між двома державами про адміністрування оподаткування, коли національне податкове законодавство двох держав одночасно застосовується до певного питання або платника податків (наприклад, коли платник податків, який є резидентом однієї країни, отримує дохід із джерел в іншій країні). Податкові конвенції надають засоби для врегулювання на єдиній основі найпоширеніших проблем, які виникають у сфері міжнародного подвійного оподаткування [11]. Тому невід'ємною складовою роботи з питань Плану дій BEPS (крок 14) є вдосконалення механізмів урегулювання процедури взаємного узгодження, яка потрібна для належного застосування та тлумачення податкових угод, уникнення міждержавних податкових спорів. Процедура взаємного узгодження – є критично важливою для належного застосування та

тлумачення податкових угод, зокрема, щоб забезпечити, що платники податків, які мають право на пільги за угодою, не підлягають оподаткуванню в будь-якій з держав-договірних сторін, яке б не відповідало умовам угоди.

Тлумачення міжнародних угод про уникнення подвійного оподаткування у зв'язку з підписанням Україною Угоди про асоціацію з Європейським Союзом має свої особливості, які визначаються самою Угодою про асоціацію, міжнародними стандартами та звичаями міжнародного оподаткування.

Угода про асоціацію має перевагу перед угодою про уникнення подвійного оподаткування, якщо вона суперечить першій. Це означає, що положення Угоди про асоціацію щодо оподаткування мають більшу юридичну вагомість.

Угода про асоціацію може впливати на визначення резидентства фізичних та юридичних осіб в контексті угод про уникнення подвійного оподаткування. Зазвичай останні визначають резидентство відповідно до внутрішнього законодавства країн, але Угода про асоціацію може надавати додаткові критерії або винятки щодо резидентства.

Україна зазвичай дотримується стандартів Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСД) щодо угод про уникнення подвійного оподаткування та інших податкових питань. Угода про асоціацію може вимагати від України дотримуватися цих стандартів, що також може впливати на тлумачення.

Узагальнюючи, особливості тлумачення угод про уникнення подвійного оподаткування в контексті Угоди про асоціацію полягають у перевазі положень останньої, визначенні резидентства, звільненні від подвійного оподаткування, процедурах вирішення податкових спорів і дотриманні міжнародних стандартів. Оцінка цих особливостей вимагає уважного аналізу тексту Угоди про асоціацію та конкретних обставин кожного випадку оподаткування.

Список використаних джерел

1. Про деякі заходи щодо виконання зобов'язань України у сфері європейської інтеграції: Постанова Верховної Ради України від 29 липня 2022 р. № 2483-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2483-20#Text> (дата звернення: 02.11.2023).

2. Вайцеховська О.Р. Міжнародний фінансовий правопорядок: теоретичні засади та актуальні проблеми в умовах глобалізації: дис. ... д-ра юрид. наук. Х., 2020. 489 с.

3. Про Звернення Верховної Ради України до держав-членів Європейського Союзу та інституцій Європейського Союзу щодо підтримки надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до ЄС: Постанова Верховної Ради України від 19.06.2022 № 2298-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2298-20#Text> (дата звернення: 02.11.2023).

4. Вовк Т. В., Перемот С. В. Система конкурентного законодавства Європейського Союзу. Правове регулювання правил конкуренції в Україні.

Шляхи адаптації законодавства України. Київ : Тріумф, 2006. 416с.

5. Безпалько І. Р. Аналіз конкурентоспроможності податкової системи України в сучасних глобалізаційних умовах. *Ефективна економіка*. № 10. 2015. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2015/26.pdf (дата звернення: 02.11.2023).

6. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n204 (дата звернення: 02.11.2023).

7. Крисоватий А.І., Мельник В.М., Кошук Т.В. Податкові трансформації в ЄС та податкова політика України в контексті євроінтеграції : моногр. за ред. д.е.н., проф. А. І. Крисоватого. Тернопіль : ТНЕУ, 2014. 236 с.

8. Цимбалюк І. О. Міжнародна податкова конкуренція: перспективи та реалії. *Вісник Приазовського державного технічного університету* : зб. наукових праць. Маріуполь, 2012. Вип. 24. С. 96–104.

9. Рекомендації з реалізації Плану дій з BEPS (мінімальні стандарти). URL: [https://www.mof.gov.ua/storage/files/2017_Roadmap_BEPS_UKRAINE_ua\(1\).pdf](https://www.mof.gov.ua/storage/files/2017_Roadmap_BEPS_UKRAINE_ua(1).pdf) (дата звернення: 02.11.2023).

10. План дій BEPS. URL: https://mof.gov.ua/storage/files/2020_BEPS.pdf (дата звернення: 12.10.2022). 6.9 Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони 27.06.2014. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n204 (дата звернення: 02.11.2023).

11. Manual on Effective Mutual Agreement Procedures (MEMAP). OECD. URL: <https://www.oecd.org/ctp/38061910.pdf> (дата звернення: 02.11.2023).

*Шмоткін Олексій Вікторович,
професор кафедри теорії та історії
держави і права Національної академії СБ України,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України*

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДЕННЯ ІСТОРІЇ ПОЛІТИЧНИХ ТА ПРАВОВИХ УЧЕНЬ У СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Історія політичних і правових учень (ІППУ) – це фундаментальна юридична наука, вивчення якої є необхідним для засвоєння знань інших гуманітарних наук. Саме тому видатний юрист сучасності академік В.В. Копейчиков приділяв цій науці особливу увагу, курс якої він викладав,